

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

امروز روز بسیار مبارکی است، روز آغاز امامت امام عصر علیه السلام را تبریک عرض می کنیم.

دو سوال درباره بحث داریم؛ اول اینکه شما در توضیح المسائل فرمودید: «اگر وارث میّت فقط پدر و مادر و یک دختر با شد، چنانچه میّت دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدري نداشته باشد، مال را پنج قسمت می کنند، پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت آن را می برد و اگر دو برادری چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدري داشته باشد، در اینجا نیز برادران و خواهران حاجب مادر می شوند و مانع از بردن مادر بیش از شش یک مال می گردند و لذا مال را شش قسمت می کنند، پدر و مادر، هر کدام یک قسمت و دختر سه قسمت می برد و یک قسمت باقی مانده را چهار قسمت می کنند، یک قسمت را به پدر و سه قسمت را به دختر می دهند، مثلاً اگر مال میّت را ۲۴ قسمت کنند ۱۵ قسمت آن را به دختر و ۵ قسمت آن را به پدر و ۴ قسمت آن را به مادر می دهند»^۱، علت تقسیم مال به ۵ قسمت در فرض مذکور چیست؟

در جواب عرض می کنیم مخرج نصف ۲ و مخرج سدس ۶ است که با هم تداخل دارند و گفتیم که در صورت تداخل عدد بزرگتر را أخذ می کنیم لذا در اینجا ترکه به ۶ قسمت تقسیم می شود که یک ششم متعلق به پدر است و یک ششم نیز متعلق به مادر است و سه ششم

متعلق به بنت واحده است و یک ششم باقی می ماند که این اضافه نیز به همین نسبت بین ذی فروض تقسیم می شود، مثلاً فرض کنید ۶۰ تومان ترکه است که ۳۰ تومان آن مال بنت واحده است و ۱۰ تومان مال پدر و ۱۰ تومان مال مادر است و ۱۰ تومان باقی می ماند که باز نصف آن متعلق به دختر و همچنین هر کدام از پدر و مادر نیز سدس می برند حالا وقتی این مقدار اضافه را نیز به همان نسبت قبلی تقسیم کنیم کلاً می شود همان پنج قسمتی که در رساله نوشته ایم یعنی سه پنجم آن متعلق به دختر و یک پنجم مال پدر و یک پنجم دیگر متعلق به مادر می باشد.

باز نوشته اند که در رساله فرمودید: «اگر وارث میّت فقط پدر و یک دختر یا مادر و یک دختر باشد، مال را چهار قسمت می کنند، یک قسمت آن را پدر یا مادر، و بقیه را دختر می برد»^۲، در این صورت چرا مال به ۴ قسمت تقسیم می شود؟ عرض می کنیم اینجا نیز همان طور است زیرا مادر بخاطر وجود فرزند یک ششم می برد و دختر نیز نصف یعنی سه ششم می برد که جمعاً می شود چهار ششم و دو ششم باقی می ماند که به همین نسبت تقسیم می شود و در نتیجه مال به چهار قسمت تقسیم می شود.

مطلب دیگری که نوشته شده این است که در جلسه ۲۶ گفته شده انسان یا بالفرض ارث می برد یا بالقرابة ولی ظاهراً فرض سوم آن است که هم بالفرض و هم بالقرابة ارث می برد، بلکه همین دو مسئله ای که در جواب سوال اول عرض کردیم موردی است که هم بالفرض ارث می برند هم بالقرابة.

^۲ توضیح المسائل، آیت الله العظمی نوری همدانی حفظه الله، مسئله ۲۷۳۵.

^۱ توضیح المسائل، آیت الله العظمی نوری همدانی حفظه الله، مسئله ۲۷۳۱.

فرض کنید شخصی از دنیا رفته و یک زن دارد که ربع می برد و پنج برادر نیز دارد که سه چهارم باقی مانده باید بین این پنج برادر تقسیم شود که خب کسر لازم می آید، توجه داشته باشید که هرجایی که ببینیم باقی مانده مال با تعداد اشخاص هماهنگ نیست کسر لازم می آید و در این موارد مسئله مهمی که ما با آن سرکار داریم ضرب می باشد که وسعت می دهد و کار را درست می کند، در مانحن فیه نیز ما رؤوس را در نظر می گیریم و بعد رؤوس را در اصل مخرج ضرب می کنیم که در اینجا مال را به چهار قسمت تقسیم کردیم و یک چهارم را به زن دادیم و حالا پنج که عدد رؤوس پنج برادر است را در چهار ضرب می کنیم که می شود بیست و در اینصورت پنج سهم متعلق به زن و پانزده سهم هم بین پنج برادر تقسیم می شود و به هر کدام سه سهم می رسد و کار درست می شود البته قبلا گفتیم که مخرج ها چهار حالت متداخل و متوافق و متمائل و متباین دارند که در تمام اینها باید بدانیم که چه چیزی را باید در چیز دیگر ضرب کنیم و دانستن این مسئله بسیار مهم می باشد.

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی ...

والحمد لله رب العالمین و صلی الله علی

مُحَمَّدٍ و آلِهِ الطاهِرین

خب و اما بحث دیگری که باید مطرح کنیم مربوط به اجتماع فروض می باشد که کلام شهید در لمعه را می خوانیم تا بحث روشن شود: «ویجتمع النصف مع مثله كزوج وأخت لأب. ومع الربع كزوجة وأخت كذلك وكزوج و بنت. ومع الثمن كزوجة و بنت. ومع الثمن كزوجة و بنت»^۳.

این مربوط به اجتماع فروض باهم بود که خودتان مطالعه بفرمائید.

مسئله دیگر مربوط به حساب است، در بحث ارث از فقهاء ما هم بیان احکام ارث و دخالت در تقسیم ترکه خواسته شده لذا ما باید به حساب نیز مسلط باشیم.

بعد از اینکه فروض مشخص شد و فرض برها سهم بردند مسئله مهم این است که گاهی یک فرض بر داریم و بقیه بالقرابة ارث می برند مثلاً مرد از دنیا رفته و فقط یک زن دارد که ربع می برد و بقیه اعمام و احوال هستند که در قران سهمی برای آنها بیان نشده ولی بالقرابة ارث می برند، سهم زن که ربع است را می دهیم حالا سه چهارم دیگر را مثلاً باید بین ده عمو یا ده برادر تقسیم کنیم که خب قاعده این است که رؤوس آنها را حساب کنیم و بعد در عمو و عمه که از طرف پدر با میت مرتبط هستند طبق قاعده عمو دو برابر عمه ارث می برد اما در خال و خالات که از طرف مادر مرتبط هستند همه مساوی ارث می برند بنابراین هرکجا که بین مرد و زن تفاوت است سهم مرد را دوبرابر زن حساب می کنیم مثلاً اگر دو برادر و یک خواهر دارد سهم برادرها دوبرابر خواهر می باشد و یا مثلاً اگر دو عمو یک عمه و یک خاله دارد عمو و عمه دو برابر خاله ارث می برند.

^۳ الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة، شهید ثانی، ج ۸، ص ۷۵.